

החוש השישי של התכנית הסינגולרית: רכבת ההרים אל הלא-נודע הגיעה ליעדה

שרית מיוחס

מטרתו של מאמר זה לתאר תהליך שעברתי כמורה-מנטורית של כיתת חינוך מיוחד בשכבה ח' בבית הספר ברנקו וייס הרצוג במועצה אזורית גזר.¹ תהליך זה התרחש במסגרת התכנית הסינגולרית המתקיימת בבית הספר זו השנה השנייה. מייסדה של התכנית הוא ארוז לבנה, מדען, יזם ויועץ בתחומי טכנולוגיה מתקדמת שייצג את מדינת ישראל בתוכנית היוקרתית הבין-לאומית של Singularity University, הפועלת בבסיס מחקר של סוכנות החלל האמריקאית נאס"א בקליפורניה. התכנית מפגישה מדענים ויזמים מכל רחבי העולם במטרה לקדם פתרונות טכנולוגיים יצירתיים ופורצי דרך אשר יש בהם תועלת לאנושות כולה, כגון רפואת המחר, פיתוח מקורות אנרגיה חדשים, התמודדות עם מחסור במי שתייה בעולם השלישי, אמצעי תחבורה מתקדמים ויישוב קבע בחלל. לאחר שחזר מהתכנית בחו"ל, קיבל ארוז החלטה ליישם אותה בתחום החינוך באופן שיהיה דומה ככל האפשר ללימודי המדענים בחו"ל. הרעיון המרכזי הוא לזמן לתלמידים ומורים חוויה שבמסגרתה מתרחשת למידה אחרת, והשאלה הפורייה היא כיצד נשפר את חייהם של כמה שיותר בני אדם?

במהלך התכנית, עוצרת מערכת השעות מסורתית למשך שלושה שבועות: בשבוע הראשון זוכים התלמידים לחמישה ימים של "הצפת ידע" - ימים שלמים של הרצאה אחר הרצאה בתחומי תוכן מגוונים ככל האפשר, ועם זאת בעלי ציר מרכזי העוסק בתיקון עולם וקיימות מבונה הרחב. בשבוע השני יוצאים התלמידים לסיורים מחוץ לבית הספר. גם כאן רמת הגיוון גבוהה ומכוונת להצפת מידע.² השבוע השלישי של התכנית מתמקד ביזמות. שבוע זה כולל הקניה של כלים יזמיים שונים³ והרצאות של יזמים מתחומים שונים.⁴ בשבוע זה מתחילה העבודה היזמית של צוותי תלמידים בעזרת מנטורים שהתנדבו ללוות אותם בפיתוח תהליך היזמות שלהם. לכל קבוצת יזמים צעירים מוצמד מנטור,

1 כיתת החינוך המיוחד בשכבה ח' מוגדרת על פי מדדים של משרד החינוך ככיתה התנהגותית. לתלמידי הכיתה קשיים מגוונים בתחום ההתנהגותי, החברתי והרגשי.
2 כל כיתה בשכבה יוצאת לשני סיורים ביום לכל הפחות.
3 לדוגמה "pitch", או "נאום מעלית", מיפוי בעיות, מיפוי פתרונות וכו'.
4 עם הכוונה מתוכננת שהתלמידים יפגשו יזמים מתחומים שונים ומגוונים וביניהם גם יזמים חברתיים.

שתפקידו להנחות ולהוביל את הצוות בלמידה משותפת ובתנאי חוסר ודאות אל עבר המטרה של פיתוח רעיון יזמי.⁵ מכאן והלאה במשך החודשיים הבאים מוקדשות שעותיי במערכת לטובת המשך העבודה בצוותי היזמות עד ליריד הסינגולרי, אירוע השיא של התכנית, שבו כל צוות יזמים מציג את הרעיון או המוצר שפיתח.

תיאור התהליך הסינגולרי מהווה הקדמה לסיפור שאספר במאמר זה על המשמעויות שהיו לתהליך זה בכיתת החינוך המיוחד, להלן "הכיתה הקטנה", שבה אני מלמדת אנגלית זו השנה השנייה. אתמקד בהזדמנויות, באתגרים ובקשיים הייחודיים שחווינו יחד, בתהליך הלמידה. במקביל, אתייחס למה שסומן כהצלחה, או הצלחות חלקיות. אייחד מקום גם לרכבת ההרים הרגשית שעברנו במהלך התהליך. אני מאמינה בכל לבי, שהכיתה ואני הגענו לנקודה הסינגולרית שלנו. שום דבר מזה לא היה קורה לולא אותו "חוש שישי", אותה נקודה עלומה המחקה בפועל את התהליך שעברתי באותם שבועות.

רכבת הרים יוצאת אל הלא-נודע

אל התהליך הסינגולרי בכיתה הקטנה הצטרפתי בתום שלושת השבועות הראשונים לתכנית. עד אז נחשפו תלמידי הכיתה, יחד עם שאר חבריהם בשכבה, לשבועיים של הצפת ידע בהרצאות ובסדורים. כאמור, תפקידי כמנטורית בשבוע האחרון ולאחר מכן בחודשיים הבאים היה להנחות את תלמידי הכיתה בתהליך גיבוש ופיתוח הרעיון היזמי שלהם, במסגרת שעותיי שבועיות, שהפכו לחלק ממערכת השעות הלימודית.

כיתת החינוך המיוחד מונה אחד עשר תלמידים. מהם שתי תלמידות הצטרפו מלכתחילה לצוותי יזמות מכיתות אחרות. תשעה תלמידים, כולם בנים, התחילו איתי את המסע הסינגולרי שלנו.

תחנה ראשונה: Yes We Can

שאלות שלא נשאלו בגלוי נכחו בחלל הכיתה כבר במפגש הראשון שלי עם התלמידים בתום שלושת השבועות הראשונים של התכנית. שאלות כמו "אז מה עכשיו?" או "אנחנו? רעיון? יזמות? צוות?" הבנתי שאצטרך להתמודד עם הקושי לעודד את תלמידי הכיתה לדבר על החוויות שלהם בשבועיים שעברו ולעזור להם להמשיג אותן. ידעתי שעל שאלות כלליות כמו "איך היה?" או "ספרו לי חוויות מהתכנית עד כה", אקבל תשובות שיהיו בבחינת "מבוי סתום".⁶ במטרה להצליח לשיים חלק מהתחושות, התבוננת והחוויות שהתלמידים עברו, שאלתי שאלות כמו "מאיזו הרצאה הכי נהניתם?" "איזה סיור אתם זוכרים במיוחד ומדוע?" ואז החלו החוויות לזרום. במהלך שיח ראשוני זה, ביקשתי מסייעת הכיתה לכתוב פרוטוקול. אמרתי לילדים שמאחר שאנחנו צוות רציני, התיעוד חשוב לקידום המטרה המשותפת שלנו. הייתה זו הפעם הראשונה שהשתמשתי במושגים כמו "מטרה משותפת" ו"צוות יזמי" דרך כלי

5 המורה ותלמידיו יוצאים למסע הלמידה יחדיו כשהם אינם יודעים מה יהיה בסופו.

6 "היה סבבה", "היה משעמם", ועוד הרבה שתיקות.

התיעוד. לכאורה, היבט טכני, שבו בחרתי במקום לנאום על מטרה משותפת או על הצורך בגיבוש צוות. כלי גיבוש נוסף היה פתיחה של קבוצת וואצאפ משותפת לתלמידים חברי הצוות, לסייעת ולי כמנטורית של הקבוצה. כך הפכו שני כלים טכניים לכאלה המניבים שיח מקדם מטרה.

במפגש השני ביקשתי מאחד התלמידים לתעד את עיקרי המפגש בקבוצת וואצאפ. התיעוד הפך למשימה שבשגרה והשיג מטרות נוספות: הוא סימן לתלמידים את מידת הרצינות של העבודה המשותפת והציב להם רף.⁷ כמו כן, הפך התיעוד למשימת שגרה,⁸ ובה בכל פעם היה חבר צוות אחר אחראי לתיעוד, ומכאן - שותף בתהליך. שמירה על עקרונות אלו סימנו אותי כמנטורית המאמינה בצוות שלה ולא מתכוונת לוותר לו.

מתוך היכרות מוקדמת עם התלמידים, ידעתי שנושא הכתיבה מהווה אתגר לא פשוט. תלמידי הכיתה הקטנה מתקשים בביטוי בעל-פה, לא כל שכן בכתיבה. הבנתי שדווקא ההתעקשות על תהליכי כתיבה תניע את התהליך, תמקד את החשיבה של התלמידים ואפילו תהפוך לסוג של למידה קינסטטית⁹ עבורם. וכך באמת קרה.¹⁰

תחנה שנייה: ממיקרו מפוזר למאקרו מקדם - כיצד מתחילים לגבש רעיון?

במפגש השני סידרנו את הכיתה כמו חדר ישיבות כך שישבנו תמיד כקבוצה, סביב כמה שולחנות שחיברנו לגוש אחד. סידור הכיתה הפך לשגרה והיווה כלי בתהליך, כמו גם קלסר שבו תייקנו את הטיוטות מכל מפגש. בקבוצת וואצאפ השתדלתי לכתוב בכל פעם מהם הצעדים הבאים שאליהם נידרש במפגש הבא.

האתגר הבא היה להתחיל "לתרגם" את החוויות הסינגולריות משלושת השבועות הראשונים לתובנות כלליות יותר אשר מתחילות להתכוונן אל השאלה הפורייה שנשאלה: "כיצד נשפר את חייהם של כמה שיותר בני אדם?" עבור תלמידי הכיתה הקטנה, שרובם מתקשים בהכללה ובהבעת רעיונות מורכבים בעל-פה, הוצב רף גבוה. כשהתחלתי לדבר על מיפוי בעיות ומיפוי פתרונות, הפך הדבר למורכב במיוחד. לא קל היה לנסות ולקדם מיומנויות חשיבה מסדר גבוה כמו השוואה, הנגדה והכללה בתוך השיח היזמי

7 העיקרון הוא שמה שלא ראוי לתיעוד, כנראה לא חשוב או רציני דיו.

8 עיקרון הרף ועיקרון השגרה הם חלק ממתווה תשעת העקרונות הפדגוגיים להוראה מיטבית שפיתח צוות מו"פ ברנקו וייס. ראו אזולאי ואחרים, 2015.

9 כשרים קינסטטיים כוללים מתן גרייה אמינה; עיבוד המידע ואחסונו; בקרה מתמדת על תקינות הפעילות התנועתית; זיכרון קינסטטי ושליפתו.

10 מן הסתם גם כאן היה תהליך מדורג שבתחילתו אני הכתבתי סיכומים או נתונים שהחלטנו עליהם בקשר ליוזמה הנרקמת. אט לאט ביקשתי כל פעם מתנדבים שינסחו הם בעצמם עבור שאר הכיתה, כפי שנהגתי אני בהתחלה.

שלנו, שעשה את צעדיו הראשונים. בחרתי לשאול ולהציף מגוון שאלות.¹¹ התשובות הניבו שאלות נוספות והשיח החל לקרום עור וגידים. להלן שאלות לדוגמה:

- למה אתם חושבים שההרצאה הזאת הייתה חשובה? למי היא חשובה?
- מה הרגשתם בהרצאה או בסיור שהכי אהבתם? מדוע לדעתכם הרגשתם כך?
- איך מה ששמעתם או ראיתם השפיע עליכם? איך זה עשוי להשפיע על עוד אנשים בעולם?
- באיזה צורך או בעיה עסקו ההרצאה או הסיור?
- האם הזדהיתם עם הפתרון או הדרך שעלו בהרצאה או בסיור?
- מה עוד אפשר לעשות כדי לשפר?

בשלב הזה, השיח על החוויות משלושת השבועות הראשונים של התכנית העמיק אמנם, אך בכך לא היה די. לכן בחרתי להתחיל את המפגש השלישי במשימה מעט שונה. כל תלמיד התבקש לכתוב על פתק מהו הדבר שהכי מסקרן אותו בעולם. כולם כתבו וקיפלו את הפתקים. אספתי אותם יחד ואז שלפתי כל אחד בתורו. קראתי את הכתוב וביקשתי מהתלמידים לנחש מי כתב מה. הסיפוק שבגילוי הנכון והשיח האישי תרמו לקידום הבחירה בתחום שבו יעסוק הרעיון היזמי שלנו. כאן גם הבנתי שהשיח חייב להמשיך להיות על הרצף שבין התיאוריה, הנתונים והעובדות לבין ההקשר האישי של כל אחד לתהליך עצמו.

הרעיון היזמי הראשוני נולד, אך נקבר מיד לאחר חופשת חנוכה שקטעה את רצף העבודה. למרות התסכול, הונע התהליך שוב והפעם הוא לוה בקשיים של הנעה מחודשת של המוטיבציה, כשיקפתי לקבוצה שמה שקרה אופייני לעבודתו של היזם. נוצר מעין שיעור העוסק בהתמודדות עם כישלון. מכיוון שהרעיון היזמי הראשון של הקבוצה נפסל, צנחה גם המוטיבציה של רוב חברי הצוות. הפרשנות שבחרתי לפסילת הרעיון ותחושת הכישלון הצילה את המוטיבציה הפגועה באופן שאפשר להניע את התהליך מחדש. הכרתי את הקושי הזה של תלמידי חינוך מיוחד להתמודד עם כישלון. הכרתי גם את סף התסכול הנמוך של רובם. במקרה הזה, כמנטורית שחוה את התפתחות התהליך היזמי יחד עם התלמידים, וכמותם מתקדמת אל הלא-נודע, האפיונים של עבודתו של היזם עזרו גם לי לחלץ את העגלה מן הבוץ. האוטנטיות של עבודת היזם בעולם האמתי והרלוונטיות של התהליך היזמי לעולם זה שכנעה את התלמידים בסופו של דבר וגייסה אותם להניע רעיון חלופי. ברכבת ההרים שלנו, היה התהליך מורכב עד מאוד.

אתגר הוויסות הרגשי כרכבת הרים

כיתת חינוך מיוחד מוגדרת ככיתה התנהגותית הכוללת על פי רוב תלמידים עם קשיים מגוונים בתחום ההתנהגותי, החברתי, והרגשי. זאת בנוסף ללקויות למידה ולפערים לימודיים שהם מנת חלקם של

¹¹ פרקטיקת ההצפה התבטאה כאן במטר שאלות אשר הופנו אל התלמידים בקצב מהיר כמו בתוך סיעור-מוחין, מה שגרם לכך שכמעט כולם "נאלצו" להגיב.

רוב תלמידי הכיתה. ילדים עם קשיי קשב רגישים יותר לגירויים שליליים, מצב הרוח שלהם משתנה תדיר והם מתקשים, באופן יחסי, לקרוא רגשות של אחרים, להרגיש את הזולת, להבליג כשצריך ואף לדעת באיזו עוצמה להגיב. ברוכים הבאים לרכבת ההרים.

כל שלב בתהליך היזמי בכיתה לווה בלא מעט קשיים הקשורים ליכולת של תלמידים בכיתה החינוך מיוחד לווסת את רגשותיהם. חשוב להבין שאם בכל כיתה תהליך של עבודה שיתופית וגיבוש צוות שפועל למען מטרה משותפת הוא אתגר התחלתי, בכיתה זו, האתגר היווה רכיב משמעותי לכל אורך התהליך.

תפקידי כמנטורית נותב מכוח המציאות לעזור בקשיי הוויסות הרגשי באופן שיאפשר להגיע כל העת את תחושת המסוגלות האישית והקבוצתית. עשיתי זאת, כאמור, על ידי יצירת סדירויות בעבודה המשותפת, כמו שימת דגש על כבוד הדדי ושימוש בחיזוקים חיוביים שוב ושוב.¹² הסדירויות והקווים האדומים נועדו, בהקשר זה, לתת לכל אחד מחברי הקבוצה את התחושה שהוא משמעותי לקבוצה, ועל כן יש לכבד אותו ואף לפרגן לו. אלו הם העקרונות שלפיהם פעלתי:

העיקרון	סדירויות ושגרות בעבודת הצוות
עיקרון השיתופיות והשותפות	חלוקת תפקידים שבה כל תלמיד מקבל אחריות על נושא: מתכנני הלוגו, משרטט הלוגו, אחראי לסקר שוק, אחראי לתיאום פגישות עם גורמי חוץ, מחברי "נאום המעלית", מחברי הפרסומות, מעצבי כרטיסי הביקור, מתכנני המצגת ועוד.
עיקרון השיח במרחב הכיתתי	כללים בניהול דיון כיתתי: מה מותר מה אסור. שיח פוגעני, מעליב ולא מכבד כלפי מי מחברי הקבוצה, גם אם מתקיימת חוסר הסכמה, הוגדר כקו אדום.
מסגרת השיח במרחב הווירטואלי	כללים בניהול השיח הדיגיטלי בקבוצת הוואצאפ. גם כאן הוגדרו הקווים האדומים כשיח וירטואלי שאינו מכבד את חברי הצוות, במיוחד במצבים של חוסר הסכמה.

כל סדירות כזאת בעבודת הצוות היזמי נועדה ליצור סביבה חינוכית מעודדת ומאפשרת לתהליכים רגשיים. התפקיד שלי כמנטורית וכמנחה, בהקשר זה, היה קריטי.¹³

המנטור כמניע תהליכים רגשיים

הרבה מעבר למטרה המוצהרת של פיתוח רעיונות יזמיים פורצי דרך ופותרים בעיות גלוקאליות, יש לאופן הלמידה בתכנית הסינגולרית ולתפקיד המנטור המלווה מטרות חשובות נוספות. עיקרן הוא

¹² לדוגמה, אזכור חוזר בהזדמנויות שונות, של "אבי הרעיון" היזמי של הקבוצה. לרוב, כדי לגייסו לפעולה כל פעם מחדש. "הסימון" שלו כמשמעותי מאוד לקבוצה החזיר אותם לעבודה בכל פעם שהמוטיבציה דעכה.

¹³ כמו בכל כיתה, ועל אחת כמה וכמה בכיתה התנהגותית של חינוך מיוחד.

פיתוח יכולות רגשיות בקרב התלמידים, ובמילים אחרות: בצד האחריות לפתח יכולות אקדמיות ולהקנות ידע לתלמידים, נדרשים המורים ליצור סביבה חינוכית אשר מאפשרת פיתוח תהליכים רגשיים בקרב הלומדים. אופן הלמידה בתכנית הסינגולרית בשלב היזמי אפשר לי כמנטורית להציב מטרות כגון אלו:

- לחזק את תחושת השייכות של תלמידי כיתת החינוך המיוחד כלפי הסביבה הבית-ספרית בכלל והשכבה בפרט
- לחזק את תחושת הביטחון של תלמידי חינוך מיוחד לחקור רעיונות חדשים
- ללמוד ולבחון מצבים לא מוכרים¹⁴
- להתנסות בלמידה בין-אישית

כדי להשיג מטרות אלה, השתמשתי בכמה פרקטיקות:

דוגמאות	פרקטיקה
כשלימדתי את הרעיון של "נאום המעלית", התחלתי "בסיפור מתח" על האופן שבו נולד הרעיון של הכלי הזה; עברתי לסיעור-מוחין ביחס ל-pitch שלנו וסיימתי בדף אחד שעבר בין חברי הצוות שבו כל אחד תרם את המשפט שלו לנאום המעלית שלנו. את העריכה הסופית עשיתי אני והצגתי את ה-pitch במפגש העוקב.	מעבר מהיר מפעילות אחת לאחרת
שימוש במשפטים כגון "כל הכבוד על הרעיון", "אתם בהחלט מתחילים לחשוב כבר כיזמים", "אל תגלו לאף אחד בשכבה מה הרעיון שלנו", "זה הרעיון הכי טוב!" "נהניתי מאוד מהמפגש שלנו היום ואני מרגישה שממש התקדמנו" ועוד.	שימוש בביטויי רגש הולמים ומתן חיזוקים חברתיים רבים ¹⁵
לא פעם התעורר ויכוח בקבוצה. ויכוח סוער במיוחד נסב על הפגישה עם מנכ"ל חברת פניקס, והתעוררה ביקורת כלפיי חברי הצוות שלא הגיעו לפגישה. הפתרון היה שיח משותף במפגש ובקבוצת הוואצאפ, שבו הסברתי שיש לגיטימציה לעתים לא להצטרף לפגישה, ולכן שחשוב שמי שנכח בה ישקף במדויק מה היה בה וכיצד היא קידמה את התהליך היזמי.	שימוש עקבי בתקשורת מכבדת ועזרה בפתרון בעיות
עשיתי לי הרגל להחמיא לחברי הצוות מיד לאחר מפגש בכיתה בקבוצת הוואצאפ המשותפת. המחמאות שיקפו את ההתקדמות במפגש. המחנכת, שלא נכחה במפגשים שלנו אבל היתה חלק מקבוצת הוואצאפ, החמיאה אף היא לתלמידים.	הבעת עניין אמתי בתהליך ובתלמידים עצמם במפגשים ומחוצה להם

14 עוצרים תכנית לימודים רגילה, יושבים יום שלם בהרצאות, מורה כמנחה ולא כמוסר הידע ועוד.

15 חיזוק חברתי כמו מילה טובה, מחמאה, ציון לשבח, חיך.

דוגמאות	פרקטיקה
עשיתי לי הרגל לשאול הרבה שאלות במהלך המפגשים והעבודה. "ההצפה" בשאלות והירידה לפרטים סימנה לתלמידים את הרצינות ואת היסודיות הנדרשת מהם בירידה לפרטים, וחייבה אותם לתת מענה לשאלות אלו ובכך להניע ולשפר את הביצועים כל פעם מחדש.	הבעת עניין ומיקוד במשימה

עכשיו כבר אפשר לגלות שתחושת ההצלחה בסופו של דבר נבנתה גם אצלי במהלך התהליך כולו. מקורה בתחושות ההישג מול האתגרים הרגשיים בכיתה. אלו לטעמי היו לב-לבו של התהליך שעברנו יחד בהבנה של תפקיד המורה בכלל ובכיתה זו באופן מיוחד. כמה ביטויים היו לתהליכי הצלחה אלו, ואני מבקשת לשתף בשניים מהם:

הראשון קשור לשיפור בתחושת המסוגלות העצמית של התלמידים שלקחו חלק בצוות היזמי. עידו* הוא ילד רגיש וסקרן, לקוי שמיעה מלידה, לקוי למידה, ובנוסף, ילד שמעמדו החברתי בכיתה אינו גבוה. בתהליך העבודה הפך עידו למוביל בקידום העבודה הקבוצתית, ליוזם ולמניע בפועל את קידום הרעיון על ידי תיאום פגישה עם מומחה ידע חיצוני והוצאה לפועל של תוצרי העבודה היזמית. כל אלו כללו את המצגת העסקית של הקבוצה, דברור והצגת הרעיון והתהליך ביריד היזמי המסכם של התכנית ובתכנון ובהוצאה לפועל של תוצרים נלווים כגון כרטיסי הביקור של חברי הצוות. למרות שלא פעם ספג ביקורת מחבריו לקבוצה וחווה תסכולים, הוא המשיך להיות פרואקטיבי ולהוביל את הרעיון עד שלבי הסיום.

השני קשור להכלה. באמצע התהליך היזמי הצטרף תלמיד חדש שהגיע מבית ספר אחר לכיתה. התגובה להצטרפותו סימנה עבורי הצלחה רגשית נוספת. ביום שבו הגיע התלמיד, אחד מחברי הכיתה, שעד אז היה ידוע בקשייו להכיל או להבין את הזולת, כתב בקבוצת הוואצאפ הסינגולרית הודעה שהופנתה אליי ולכל חברי הקבוצה: "היום הצטרף אלינו תלמיד חדש. את לא חושבת שכדאי לשתף אותו בקבוצת הוואצאפ?" לכאורה, מעשה מתבקש, אבל בכיתה זו היה זה ביטוי לניצנים של תקשורת רגשית, הזדהות עם הזולת, ניצנים של הכלה ותקווה, ניצנים של שינוי.

על גאווה ודעות קדומות

לצוות החינוכי שהוביל והפעיל את תכנית הפיילוט הסינגולרית בשנה שעברה היה ברור מלכתחילה שתלמידי הכיתה הקטנה לוקחים חלק שווה בתכנית. הבחירה בתכנית לא-ממיינת היתה בחירה מושכלת וערכית. יחד עם זאת, ומתוך הנסיבות של תכנית פיילוט, בסופו של דבר, תלמידי הכיתה הקטנה בשנה שעברה לא סיימו את התכנית כצוות אחד המוביל רעיון יזמי. חלקם השתלבו בקבוצות יזמיות אחרות בשכבה, וחלקם לא מצאו את עצמם בתהליך.

* שם בדוי

השנה כבר הורגש תהליך למידה בהקשר של הכיתה הקטנה. היה ברור, למשל, שהמנטור שלהם צריך להיות מי שכבר רכש ניסיון בהובלת התכנית בעבר ובדרכי הגיבוש של תלמידי הכיתה והפיכתם לצוות יזמי בעל תחושה של "גאוות יחידה". באירוע השיא של התכנית הסינגולרית עמדו היזמים הצעירים של כיתת החינוך המיוחד ליד הדוכן היזמי שלהם בעיניים נוצצות וסיפרו שוב ושוב, מול כל מבקר ואורח, על היזמות שלהם. הדוכן שלהם היה מכובד והקרין רצינות ומקצועיות. יכולתי לחוש שהם גאים בעצמם, ואני הייתי גאה בהם מאוד.

כל כך הרבה פעמים במהלך התכנית אפשר היה להישבר ולהתייאש, קל היה לוותר ולטעון שתכנית מהסוג הזה, על צורת הלמידה השונה שלה, אינה מתאימה לתלמידי חינוך מיוחד. אבל מה שקרה בפועל היה הפוך לגמרי. השילוב של אופן למידה שונה ותפקיד שונה בין מורה לתלמידים הפך כל זאת לסיפור הצלחה. התכנית הסינגולרית סיפקה את ההזדמנות והציבה בפנינו המורים את האתגר ההכרחי הבא: ללמד כך גם ביום שאחרי על ידי שימור של מיומנויות ידע; פיתוח המיומנויות האישיות והבין-אישיות של התלמידים; העמקת תחושת המסוגלות העצמית של התלמידים בכיתה והמשך יצירת סביבה לימודית שתתמוך ותטפח בכל ההישגים הללו. במסע הזה, גיליתי שהדבר אפשרי.

היום שאחרי...

ביום הראשון שאחרי חזרתי להוראת אנגלית בכיתת החינוך מיוחד שלי הנפנו גביע מוזהב והצטלמנו יחד לכבוד הסיום המוצלח של התכנית הסינגולרית. הדבר השני שעשינו היה לשחק משחק באנגלית ולבקש מתלמידים להמציא משחק משלהם. ידעתי שכבר לא אוכל לחזור לסגנון הוראה הקודמת וכי אסור לי לפספס את כל מה שהשגנו בנקודה הסינגולרית שלנו.

אחרית דבר - רכבת ההרים הגיעה ליעדה אבל אסור לעצור אותה

ממש לפני שמאמר זה נחתם, קיבלתי הודעת וואצאפ ממחנכת הכיתה. במוצאי שבת כתב לה עידו הודעה ובה ביקש את רשותה להוציא את צוות היזמים לשעתיים מיום הלימודים הרגיל על מנת "להמשיך את הפרויקט היזמי". נדמה לי, כי כל מלה נוספת מיותרת.

מקורות

אזולאי, שמעון, ואחרים (2015). תשעה עקרונות פדגוגיים להוראה משמעותית. ירושלים: ברנקו וייס.

שרית מיוחס היא רכזת שכבה בתיכון ברנקו וייס הרצוג במועצה אזורית גזר. היא מחנכת ומורה לאנגלית, בעלת תואר שני בהיסטוריה. היא הראשונה שהטמיעה את התכנית הסינגולרית בשכבה שלה בבית הספר ומובילה חדשנות פדגוגית בבית הספר יחד עם חברה לצוות.